

*Mahdottomasta
mahdolliseksi*

Hinnat alenevat 1.7.2010

74%

**Ravintolapalveluiden
arvonlisäveron alentaminen**

MA·RA

Teksti Heli Satuli

Kannen kuva on Ravintola Tenhosta Helsingistä 1970-luvulta.

Kuvalähteet

Kansi, sivut 7, 13 ja 16: Hotelli- ja ravintolamuseo

Muut kuvat: Suomen Ravintolalehti, Hotelli- ja Ravintolalehti ja Vitriini

© Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry 2012

Painopaikka I-print Oy, Seinäjoki

Alkusanat

Ravintolapalveluiden arvonlisäveron alentaminen samalle verotasolle kauppapuon kanssa on yksi suomalaisen järjestäytyneen ravintolalan merkittävimmistä edunvalvontavoitoista. Tavoitteen toteutumisen tieltä ei puutu dramatiikkaa: odottamattomat käänteet, pettymykset ja onnistumiset seurasivat toisiaan. Lopputulos onkin yhdistelmä ammattimaista edunvalvontaa, onnea ja sattumaa.

Lainlaatijoiden ja niiden tulkitsijoiden suhtautuminen ravintolaelinkeinoon kuvastaa hyvin, kuinka asenteet ja säädökset eivät pysy yhteiskunnan muutoksissa mukana. Palveluyhteiskunnan kehitys vei useissa Euroopan maassa satoja vuosia, Suomessa murros tapahtui parin sukupolven aikana. Palveluyhteiskunnan nuoruus yhdistettynä suomalaiseen kulttuuriin tekevät maastamme ainutlaatuisen, valitettavasti ravintolaelinkeinon kannalta usein haastavalla tavalla.

Tämä lyhyt historiikki kartoittaa arvonlisäveron ja sen edeltäjän liikevaihtoveron vaiheet veron säätämisestä 1940-luvulta vuoteen 2010, jolloin ravintolapalveluiden ja kauppapuon tasaväkinen verokohtelu vihdoin toteutui. Ravintolapalveluiden verotus avaa samalla yhden näkökulman toimialan merkityksen ja arvostuksen hitaaseen mutta varmaan nousuun.

Liikevaihtovero – ravintolaelinkeinon tuplataakka

”Ravintoloitsijakunnan osuus elinkeinoelämässämme on vaikeimpia – tekisipä mieleni sanoa rasittavin.”, toteaa Suomen Ravintolalehti pääkirjoituksessaan vuoden 1942 alussa. Pääkirjoituksen mukaan ravintoloitsijoiden mahdolliset pienet säästöt ja liikevoitot kuluvat täysin liikkeiden parannuksiin, raaka-aineiden hankintaan – ja ”ennen kaikkea perinpohjaiseen verotukseen”.

Verotustietojen pohjalta arvioitiin Suomessa toimivan 1940-luvun alussa reilut 3500 majoitus- ja ravitsemisliikettä. 510 näistä sai anniskella alkoholia. Ravintolaelinkeino vastasi vuonna 1942 noin viittä prosenttia maan koko teollisuuden ja kaupan liikevaihdosta.

Mutta kuten filosofian maisteri E. Teljo toteaa Ravintolalehdessä: ”Alan toiminnan polttopisteeseen keskittyy suuri annos vaikeasti analysoitavaa ravintoloitsijan mieskohtaista panosta, sosiaalista työtä ja hyviä palveluksia. Ravintolaelinkeinoa ei siksi voikaan arvostella samoin mittapuun kuin muuta taloudellista yrittäjätoimintaa”.

Väli aikaista kaikki – vaan ei verotus

Liikevaihtoverolaki säädettiin kesken sodan vuonna 1940. Ulkomaan kauppa oli romahtanut ja valtiolle tärkeät tullitulot sen mukana. Vero säädettiin aluksi tilapäiseksi, mutta siitä tuli pysyvä vuoden 1942 alusta.

Ravintolalehti kirjoitti tuolloin sen suunnittelun herättäneen elinkeinon piirissä huolestumista. ”Toisaalta tajuttiin sen välttämättömyys, osa puolustustaisteluumme taloudellisella rintamalla”. Myönteiseen suhtautumiseen vaikutti myös se, että lain perusteluissa todettiin selvästi, ettei vero ollut tarkoitettu liikkeenharjoittajien rasitukseksi. Vero piti siirtyä palveluiden hintoihin asiakkaiden maksettavaksi.

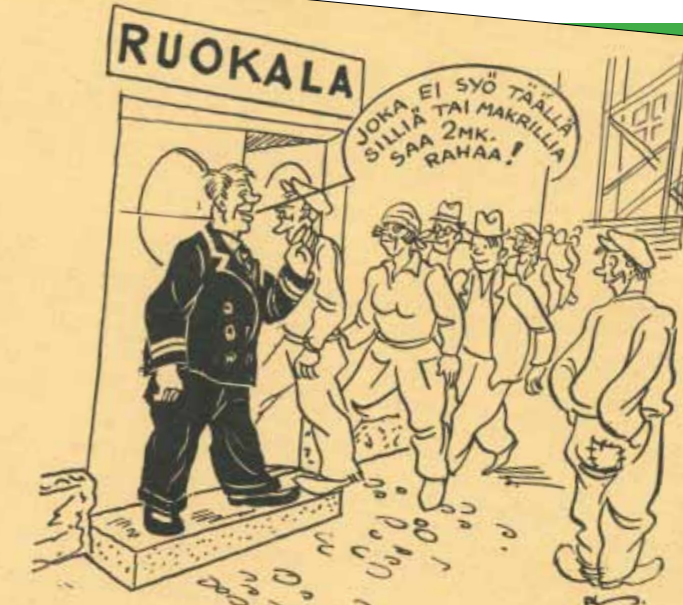
Arvonlisäveron edeltäjä, liikevaihtovero, säädettiin alunperin tilapäiseksi veroksi.

Sota-ajan säänte-

Kansanhuoltoministeriö määräsi vuodesta 1941 vuoteen 1948 ravintoloissa tarjottavien ruoka-annosten koostumuksen ja hinnat. 1940-luvulla ravintolaelinkeino toimikin täysin sen menun mukaan.

Sota-ajan rajoitukset pysyivät voimassa vielä taistelujen tauottuakin, ja säännöstelyn tuomat ostokortit olivat käytössä pitkälti 1950-luvulle asti. Ravintolassa syöminen vaati oman ostokorttinsa, ja tarjoilijoiden oli oltava tarkkana, ettei säännöksiä rikottu. Monet yrittivät käyttää väärennettyjä kortteja tai kieltäytyivät luovuttamasta ostokorttia saamastaan annoksesta.

Elintarvikkeiden hinnat nousivat 1940-luvun alussa parissa vuodessa yli 40 prosenttia, samoin kaikki muut ravintoloiden päälle kaatuvat kustannukset. Ruoka-annoksille säädetyt tarjoiluhinnat eivät kuitenkaan kohonneet läheskään

Kansanhuoltoministeriön päätös ravitsemisliikkeiden hinnoista sisältää nykyisin sellaisia nimikkeitä, joiden mukaan varsinkin alemmissa hintaryhmissä toimivat ravitsemisliikkeet joutuvat myymään annoksensa tappiolla. Ylläoleva piirros on taitelijan näkemys kuulemastaan ruokalanpitäjän kertomuksesta, jonka perusteella tämä mieluummin antaa asiakkaalle 2 mk ilmaista rahaa, jos asiakas ei vain vaadi silli- tai makrillannosta.

samassa tahdissa. Vuonna 1947 alan kattojärjestö varoitti hintasäätelyn tappavan koko elinkeinon. Kattohinnat eivät aina kattaneet edes raaka-ainekuluja. Hintasäätelyä olisi pakko purkaa.

1940-luvun lopulla Kansanhuoltoministeriö hyväksyi vihdoin hinnoitteluoppaan ”Kustannuslisän soveltaminen ravintoloissa”, joka mahdollisti annosten tarjoamisen

raaka-aineiden hankintahintojen vaihteluista huolimatta. Näin luotiin perusta ravintoloiden hinnoittelun järkiperaistämiseksi.

Hintasäätelystä luovuttiin väliaikaisesti 1949. Sen seurauksena tuotteiden ja palveluiden hinnat kohosivat huimasti. Anniskeluravintoloissa hinnat nousivat 859 prosenttia vuodesta 1939 vuoteen 1949.

VIIHTYISÄ RAVINTOLA
*sanoo asiakas tyytyväisenä,
 multa viihtyisyyden salaisuuden
 tuntee vain ravintoloitsija.*

MÄNTÄN PÖYTÄLIINOILLA hän voi looda ympärilleen juhlamieitä ja kodikkuutta. Nämä pehmeästi laskeutuvat damastiliinat kuuluvat tunnettuihin Mäntän laatutuotteisiin – samoihin kuin MÄNTÄN LAUTASLIINAT – ja nykyisissä vaikeuksissakin Mänttä tekee parhaansa tyydyttääkseen niiden tarvetta.

Mänttä
 pöytäliinoja ja
 lautasliinoja

Huoneiden vuokrauksesta liikevaihtovero oli 5 prosenttia. Majoitusliikkeet saivat lain mukaan korottaa hintojaan tämän takia 6,4 prosenttia. Ravintola-, ruokala- ja kahvilaliikkeiden osalta vero oli 4 prosenttia ja anniskelu- tai tanssiravintoloissa 12 prosenttia. Alle 5000 markan vuosimyyneistä ei tarvinnut maksaa veroa lainkaan.

Edunvalvonnan ensi askeleet

Liikevaihtovero aiheutti myös ärtymystä ja vastarintaa. Lakiin sisältyi monia kohtia, joita ravintolat pitivät vahingollisina alan kehityksen kannalta.

Vero piti suorittaa myös henkilökunnan ravintoedun osalta, ja ravintoloiden oli ostettava kaikki raaka-aineensa täydellä verolla, toisin kuin esimerkiksi elintarviketeollisuus. Kyseessä oli siis tuplavero, sillä valmiin annoksen myynnistä täytyi taas maksaa vero valtiolle. Ravintoloitsijan oli lisäksi maksettava vero myös asiakkaalta perittävistä palvelupalkkioista, jotka jäivät tarjoiluhenkilökunnan omiksi tipeiksi.

Liikevaihtoveron taso nousi yhdeksi alan keskeisimmistä edunvalvontateemoista 1940-luvun lopulla. Kiitos alan edunvalvontatyön, 1949 anniskeluravintoloiden liikevaihtovero laski 10 prosenttiin, majoitusliikkeiden viiteen ja kahvilaravintoloiden kolmeen prosenttiin.

Sota-ajan rajoitukset pysyivät voimassa pitkään 50-luvun puolellakin, ja hintoja säännösteltiin alan vastustuksesta huolimatta useaan otteeseen 1950-luvun aikana. Ravintoloita oli vähän, mutta niihinkään ei ollut löytyä henkilökuntaa, sillä alalla työskentelyä ei vielääkään arvostettu Suomessa. Kuva ravintola Motista 1950-luvulta.

1950-

Vuonna 1951 voimaan tullut liikevaihtoverolain muutos oli ravintola-alalle voitto ja ”vuosia kestäneen hellittämättömän työn tulos”

Valvottua, verotettua ja säädeltyä

Helsingin vuoden 1952 olympialaisten myötä Suomi normalisoitui. Ravintolat sen sijaan saivat vain haaveilla normaalin elinkeinon olosuhteista. Alko piti sodan poikkeusolojen aikana saamansa tiukan kuristusotteen. Ravintoloitsijoiden ja henkilökunnan jo vanhastaan arveluttava maine heikkeni lisää raittiusliikkeen lietsoessa mielikuvia syntisestä elinkeinosta.

Liikevaihtoverohelpotukset raittiusravintoloille

Vuosina 1941, 1947 ja 1951 liikevaihtoverolakea muutettiin niin, että verollisten ja verottomien tavaroiden ja palveluiden luetteloiden perusteet olivat epäselviä ja satunnaisia. Veropohja oli kapea, mutta piilevien verojen määrä suuri.

Vuonna 1951 voimaan tullut liikevaihtoverolain muutos oli kuitenkin ravintola-alalle voitto ja ”vuosia kestäneen hellittämättömän työn tulos”, kuten Ravintolalehti kirjoitti. Laki jätti majoituksen ja kahvilaravintolat kokonaan pois verotuksen piiristä. Valtiontaloudellisista ja moraalisisista syistä eduskunta ei kuitenkaan vapauttanut anniskeluravintoloita liikevaihtoverolta. ”Teollisilla liikkeillä” verokanta oli 20 prosenttia ja anniskeluoikeuksin varustetuilla ravitsemisliikkeillä 10 prosenttia. Järjestelmä oli tällaisena voimassa vuoteen 1963.

Vuonna 1958 ravintola- ja hotellielinkeino antoi työpaikan jo 24 000 suomalaiselle. Viranomaisten valvova silmä kääntyi asiakkaisiin. Miesten ei sopinut esiintyä liivisillään eikä naisten ilman sukkia.

1960-

Solmio, sukat ja ryhtiliike

Säännöstely oli kaikin puolin huimaa lähes koko 1950-luvun ajan. Suomessa toimi vuonna 1953 vain 458 anniskeluravintolaa ja noin 3500 raittiusravintolaa. Ravintoloista oli tehty anniskeluvirastoja.

Pelkkä sisään astuminen sai "kylmän hien kohoamaan asiakkaan otsalle" (Säännöstelty huvi. Suomalainen ravintola 1900-luvulla). Päästäkseen sisään ravintolaan miehillä tuli olla solmio, pikkutakki ja pukukengät. Naisia ei päästetty sisään ilman miesseuraa lainkaan. Alkoholia tarjottiin vain aterian yhteydessä. Asiakkaan ei tarvinnut itse tarkkailla omaa humaltumistaan, siitä piti henkilökunta huolen. Ravintolassa käynti olikin kieltolaki-ilmapiiirissä varmasti kaikkea muuta kuin rentouttava elämys.

Ryhtiliike kiersi säännöllisesti anniskeluravintoloita tutkien asiakkaiden ja henkilökunnan käytöstä. Ravintoloista kirjoitettiin paljon ja lähinnä kielteiseen sävyyn.

Elinkeino itse pyrki voimakkaasti kehittämään toimintaansa. Aukioloajat saatiin vihdoin palautettua normaaleiksi vuonna 1954, tanssi oli jälleen sallittua ja anniskelumääräyksiinkin saatiin pieniä helpotuksia.

Ravintoloiden kova hintataso puhutti laajasti päättäjiä ja mediaa. Etenkin vuoden 1952 Helsingin olympialaisten aikaan kovista hinnoista kannettiin huolta. Hintasäännöstely palautettiin osittain syksyllä 1951. Se oli voimassa joitakin taukoja lu-

kuun ottamatta vuoteen 1957 saakka. Säännöstelyn elinkeinoa haittaavat vaikutukset jäivät kuitenkin sodanaikaisia oloja vähäisimmiksi.

Pienin askelin eteenpäin

Ravintola-alasta tulivuosisikymmenen kuluessa yhä selvemmin liiketoimintaa. Ravintolalehti jakoi ahkerasti ohjeita toiminnan rationalisoinnista, kirjanpitokäytännöistä ja ulkomaisista trendeistä. Pakasteet, puolivalmisteet ja tekniset vempaimet toivat ravintolakeittiöihin tehokkuutta. Uudet suuntauksukset saapuivat Suomeen hitaasti, useita vuosia muita Pohjoismaita myöhemmin.

Torjuntavoitto liikevaihtoverossa

1963 oli synkkä vuosi ravintola-alan veroedunvalvonnalle: Vuonna 1964 voimaan tullut liikevaihtoverolaki palautti jälleen kaikki kahvilaravintolatkin liikevaihtoveron piiriin. Ulkopuolelle jäivät enää majoitusliikkeiden huonemaksut ja työpaikkaruokailu. Uudessa liikevaihtoverojärjestelmässä veroa ryhdyttiin keräämään kaikissa vaihdannan vaiheissa. Samalla otettiin käyttöön alkutuotevähennys.

Vuosikymmen loppui ravintola-alan näkökulmasta kuitenkin myönteisissä ja odottavissa tunnelmissa. Vuonna 1969 MaRan edeltäjä HRY sai torjuntavoiton ja majoitus jätettiin esityksistä huolimatta liikevaihtoverotuksen ulkopuolelle. Toimiala yritti myös puolittaa ravintoloiden liikevaihtoverotasoja siinä onnistumatta. Asiaa valmistelut komitea oli kuitenkin ensi kertaa kuunnellut ravintola-alan viestejä ja otti ne tosissaan.

Vuonna 1964 voimaan tullut liikevaihtoverolaki palautti jälleen kaikki kahvilaravintolat liikevaihtoveron piiriin

OLUEN vapautuminen

Keskiolutta virtaa pian vapaammassa kaupassa. Haluattehan Tekin siitä koituvan hyödyn. On korkea aika varautua oluenmyyntiin, asialliset HUURRE-kalusteet tarjoavat verrattoman avun. Myykää olut viileänä, aromi-rikkaana, maukkaana, asiallisesti säilytettynä. HUURRE-kalusteet avain menestyvään myyntiin!

HUURRE
BAR-122 ja 129
kauppojen kyläily

Elinkeino nostaa päätään

Vapaa vuosikymmen 1960-luku oli ravintoloitsijan ja asiakkaiden silmin kaikkea muuta kuin vapaa. Ravintola-alan palveluiden käyttö ei ollut vielä luonnollista suomalaisille, eikä alan edunvalvojen viesteille juuri annettu painoarvoa viranomaisten keskuudessa. Vuosikymmenen puolivälissä toimi vain 854 anniskeluoikeuksin varustettua ravintolaa.

Hankalasta asemasta kertoo HRY:n vuonna 1963 STM:lle tekemä esitys vapaasta alkoholihinnittelusta. Pelkkä esityksen tekeminen "pahoit- ti syvästi Alkon

johdon mielen", Ravintola-lehti kirjoitti. Järjestö lähetti delegaation Alkoon pyytämään anteeksi tapahtunutta.

Peräti 77 prosenttia ravintoloiden asiakkaista oli 1960-luvulla johtavassa asemassa olevia miehiä. Kiitos ahkeran valistustyön ravintolat olivat keskivertokuluttajan silmissä yhä epäilyttäviä. Media teki omalta osaltaan parhaansa vahvistaakseen tätä kuvaa.

Ilmapiiri muuttui kuitenkin hitaasti parempaan suuntaan. 30 vuotta väännetty alkoholilaki astui vihdoin voimaan 1969. Keskiolut vapautui kahviloihin. Muutos toi alalle lisää yrittäjiä.

Alan imagoa pyrittiin 1960-luvulla kohottamaan mm. ammattitaitoista henkilökuntaa kouluttamalla. Elinkeinoon aktiivisen toiminnan ansiosta Hotelli- ja ravintolaopisto aloitti toimintansa Helsingissä Haagan kylässä. Ammattikouluihin ajettiin kockikoulutuksen ohien tarjoiluluokkia. Kuvan tarjoilijat on kuvattu Kantakrouvissa Kangasalla vuonna 1964.

Veroelvytystä

Pitkän poliittisen väännön jälkeen budjettiriihi päätti korottaa liikevaihtoveroa 1977 alusta lukien prosenttiyksiköllä eli 14 prosenttiin. Päätös oli talouskriisissä taistelleelle ravintola-alalle pettymys.

Työsuhderuokailu verovapaaksi

Elinkeinoon painoarvo ja asema tunnistettiin kuitenkin 1970-luvulla jo aiempaa paremmin. Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti maaliskuussa 1978 toimikunnan, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotuksia majoitus- ja ravitsemisalalan elvyttäviksi toimenpiteiksi. Tavoitteena oli toimialalla työskentelevien työllisyyden turvaaminen. Toimikuntaan kuului ravintola-alan lisäksi Alko, Matkailunedistämiskeskus ja kolme ministeriötä. Sen merkittävin ja nopeatehoisin esitys oli vapauttaa työsuhderuokailu liikevaihtoveron piiristä.

Pienetkin yritykset olivat perustaneet omia ruokaloita suurista pääomakustannuksista huolimatta, koska yrityksen oman työpaikkaruokalan myynti oli liikevaihtoverovapaata. Ravitsemisliikkeiden ruokamyynti oli noin 9 prosenttia yritysruokaloitten hintoja korkeampaa veron takia. Toimikunnan mukaan ehdotuksella saataisiin ravitsemisliikkeet nykyistä kilpailukykyisemmäksi työsuhderuokailun suhteen. Samalla kitkettäisiin pois tarpeettomia yritysruokalainvestointeja ja helpotettaisiin lamasta eniten kärsivän keittiöhenkilökunnan työllisyytilannetta.

Päätös oli merkittävä kädenojennus henkilöstöravintolayrityksille. Kyse ei ollut pienestä asiasta: valtion ja kuntien 200 000 työpaikkaruokailua vailla olevaa työntekijää oli määrä saattaa sen piiriin 1980-luvun alkuun mennessä. HRY ajoi toimikunnassa voimakkaasti myös ehdotusta koko ruokamyynnin vapauttamisesta liikevaihtoverosta vuoden 1979 ajaksi. Ehdotuksen elvyttävä vaikutus olisi ollut melkoinen, mutta se oli merkinnyt yli sadan miljoonan markan vähennyttä valtion tuloihin ja näin ollen esitys hylättiin.

Viranomaiset kuuntelevat ensi kertaa ravintola-alan viestejä

Pizzat ja burgerit arkipäiväistävät ravintolakäynnin

Majoitus- ja ravitsemisalalan 1960-luvulla alkanut kasvu jatkui vauhdikkaasti 70-luvun alkuvuosina. Kasvulukemat lähentelivät kymmentä useana vuonna. Suomalaisilla jäi välttämättömien menojen jälkeen yhä enemmän rahaa käytettäväksi kulutukseen. Anniskeluravintoloitten määrä kasvoi 22 prosenttia vuosina 1970-74. Asiakaspaiikkoja syntyi lisää 31 prosenttia. Elinkeino investoi voimakkaasti myös uusiin motelleihin ja muihin kotimaanmatkailukohteisiin.

Vuosikymmenen puolivälissä kansainvälisen laman merkit alkoivat kuitenkin näkyä. Työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi ravintola-alalla kolmanneksella vuonna 1976. Myynti laski koko ajan ja työttömien osuus kohosi toimialalla vuonna 1979 jo 17 prosenttiin.

Pizzeriat ja hampurilaisravintolat ilmestyivät kaupunkien katukuvaan, lounassetelit tekivät ravintolavisiitistä arkisen tapahtuman, eikä ravintolaruokailu koko perheen kesken ollut enää aivan tavaton ilmiö. Suhtautuminen alkoholin anniskeluun sen sijaan pysyi vaikeana asiana.

1974 sosiaali- ja terveysministeriö supisti anniskeluravintoloitten aukioloaikoja rankalla kädellä. Elinkeino luopui vapaaehtoisesti 04:n jatkoajasta ja

ministeriö salli 03:n aukiolon vain muutamalle ravintolalle Suomessa. Kello 02:n jatkoajaksi heltisi enää puolelle siitä ravintolamäärästä, joka aiemmin oli saanut pitää ovensa auki.

Pinnan alla porisee

Suomen taloussuhteiden tiivistyminen länteen, säännöstelyn purkaminen ja keskustelu korkean veroasteen haitallisista vaikutuksista taloudelliseen aktiivisuuteen alkoivat vihdoinkin 1980-luvulla vaikuttaa veropolitiikan suuntaan. Majoitusliikkeiden huonemaksuja puuhattiin liikevaihtoveron alaisiksi vuoden 1983 lakiesityksessä, mutta Hotelli- ja ravintolaneuvosto HRN sai torjuttua hankkeen. Vuonna 1989 liikevaihtoverotoimistot lakkautettiin ja niiden tehtävät siirtyivät lääninverovirastoille. Ravintola-ala kävi vilkaista keskustelua liikevaihtoveron porrastuksesta ja sekavan rakenteen uudistamisesta, mutta liikevaihtoverolakia ei saatu vielä 1980-luvulla muutettua.

Juppi syö gourmeeta

Tiukasti säännöstelty ravintolaelinkeino alkoi vapautua 1980-luvulla Alkon keventäessä anniskeluohjeitaan ja uusi alkoholilaki vähensi byrokratiaa. Ravintoloiden määrä lisääntyi huomattavasti ja alalle tuli todellista kilpailua. Vanhemmat ikäluokat eivät käyneet vieläkään ravintoloissa, vaikka heillä olisi ollut varaakin.

Erilaiset ulkomailta matkitut ravintolakonseptit, kuten italialaistyypiset ketjuravintolat, saivat suuren suosion. Ravintoloiden ruokamyynti kasvoi koko 1980-luvun alkoholin myyntiä nopeammin. Innokasta asiakaskuntaa olivat pizzeriaissa ja hampurilaisravintoloissa jo lapsena käymään tottuneet aikuiset.

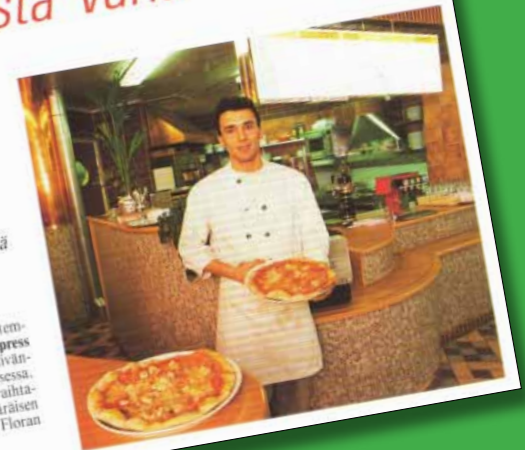
Lehdet alkoivat tehdä ruokajuttuja ja ravintola-arvosteluja, gourmet-ruoka oli päivän sana. Hienot ruokapaikat olivat kuitenkin lähinnä pienen, pääkaupunkiseudun juppipiirin käytössä.

Vierasta väriä

Orient Express tuo Espoontorille eksotiikkaa. Kassalla häärivän ja ruokaa pöytiin lennättävän Flora Laisaaren äidinkieli on espanja. Ihan sujuvasti hän silti selvittää suomeksi, mitä annoksiin kuuluu.

Floran kääkeille etään temperamentille Orient Express sopii mainiosti. Hänen päivänsä hujauttavat vilauksessa. Moni asiakas pysähtyy vaihtamaan muutaman ylimääräisen sanan kuullakseen Floran iloista pulputusta.

Ruokatarjoilun arvonlisävero-kohtelu nousi EU-jäsenyyden myötä ravintola-alan keskeisimmäksi edunvalvontateemaksi.

Verottaja valmistautuu EU-jäsenyyteen

Valtiontaloutta tervehdytettiin 1990-luvun alun lama-Suomessa kovalta kädellä. Etuja leikattiin, tuloveroasteikkoihin ei tehty inflaatiotarkistuksia ja liikevaihtoveroa sekä lähdeveroa nostettiin.

Samanaikaisesti talouden kansainvälistyminen ja verokilpailu vaikuttivat veropolitiikkaan yhä vahvemmin 1990-luvulla. Suomi valmisti lainsäädäntöään suunnitteilla olevaa EU-jäsenyyttä varten. 1992 sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö aloitti alkoholilain uudistamisen EU-tavoitteiden mukaiseksi. Valtion ravitsemiskeskus yksityistettiin 1993. Alkon monopoli purettiin ETA-sopimuksen myötä vuonna 1994 ja ravintoloiden anniskeluhinnat vapautuivat. Alkolle jäi vain vähittäismyyntimonopoli.

Tasa-arvoinen verokohtelu edunvalvonnan ykkösteemaksi

Elintarvikkeiden ja ravintolapalveluiden tasavertainen verokohtelu nousi 1990-luvulla toimialan tärkeimmäksi edunvalvontateemaksi. Vuonna 1990 valtion elintarvikepoliittinen toimikunta esittikin liikevaihtoveron porrastamista arvonlisäverotusta toteutettaessa niin, että elintarvikkeilla ja ravintolapalveluilla olisi normaalia alhaisempi verokanta.

Palveluelinkeinopolitiikalle luotiin uutta suuntaa kauppa- ja teollisuusministeriön Palvelualojen kehittämistoimikunnassa, jossa ala oli edustettuna. Arvonlisäverolaki hyväksyttiin 1993. Liikevaihtoverolaki uudistettiin ja pohjaa laajennettiin, mutta ravintolapalveluiden verokohtelu ei muuttunut miksiäkään. Majoituksen verokanta määrättiin ensin 12 prosenttiin ja alennettiin sitten kuuteen.

Suomen liikevaihtoverojärjestelmä erosi selvästi EU-maissa sovellettavasta arvonlisäverosta. Veropohja oli suppea ja kohdistui pääosin tavariin. Elintarvikkeiden liikevaihtoverotus on järjestetty Suomessa

varsin poikkeuksellisella tavalla verrattuna Euroopan muihin maihin. Meillä on otettu käyttöön ns. alkutuotevähennysjärjestelmä, jonka ansiosta alkutuottaja sai myydä maataloustuotteet ja jalostamattomat alkutuotteet liikevaihtoverotta, mutta niiden ostajalla oli oikeus tehdä vähennys kyseisistä ostoistaan liikevaihtoveron määrää laskiessaan.

Järjestelmän tarkoituksena on alentaa raaka-ainekustannuksia ja sitä kautta elintarvikkeiden kuluttajahintoja. Ruokatarjoilun verotus oli tämän monimutkaisen järjestelmän vuoksi keskimäärin 14 prosenttia, vaikka yleinen liikevaihtoverokanta oli 22 prosenttia. Henkilöstöravintolat eivät maksaneet liikevaihtoveroa lainkaan. EU-jäsenyys uhkasi nostaa koko ravintola-alan verokannan 22 prosenttiin. EU-jäsenyysneuvotteluja odottaneilla suomalaisvirkamiehillä näytti kuitenkin olevan muuta tekemistä kuin ravintola-alan tulevaisuuden ja työpaikkojen pohtiminen.

Verotus EU:n kärkikastiin

Hallitus antoi syksyllä 1994 eduskunnalle esityksen ravintoloiden ruokatarjoilun arvonlisäverosta. Esityksen mukaan ravintolapalveluille sovellettaisiin täyttä 22 prosentin alv:tä. Näin kävi, sillä Suomi ei vaatinut EU-jäsenyysneuvotteluiden yhteydessä poikkeuslupaa ruokatarjoilun alemmalle alv-kannalle. Kaupparuokaan sen sijaan ryhdyttiin soveltamaan alennettua 17 prosentin verokantaa. Ravintoloiden takeaway-ruoan veroprosentiksi tuli samoin 17.

”Lounassetelien verotuksen kiristämisen jälkeen ravintolat menettivät ison joukon asiakkaitaan. Alv-uudistus toi yrittäjille tiukan taistelun asiakkaista ja toimeentulosta. Hintojen korotuspaineita luovat veron lisäksi työvoimakustannukset ja asiakashintojen pysyminen samalla tasolla jo usean vuoden”, kirjoitti Vitriini-lehti alkuvuonna 1995.

Moni ravintola ei pystynyt korottamaan hintojaan vaan nieli veronkorotuksen tuloksestaan. Toisaalta verotuksen muuttuminen poisti henkilöstöravintoloilta asiakaskuntaa liittyvät rajoitukset ja mahdollisti niille vapaan kilpailun tavallisten ravintoloiden kanssa. Etu oli kuitenkin lähinnä teoreettinen.

Ala oli tukalan tilanteen edessä. Palveluiden kysyntä ja työllisyys putosivat vuodessa kahdeksan prosenttia ja hinnat kohosivat 11

Uusi arvonlisäverolaki oli etenkin henkilöstöravintoloille myrkkyä. Aiemmin liikevaihtoveroton toiminta sai yhdessä yössä harteilleen 22 prosentin verokannan.

Valoa pilkahti tunnelin päässä,
kun ravintola-alaa esitettiin
mukaan alv:n alentamiskokei-
luun EU-tasolla.

prosenttia. Näin siitä huolimatta, että Suomi eli nousukautta ja kuluttajien ostovoima kasvoi. Asiakkaat siirtyivät omiin eväisiinsä.

Suomi oli liittymässä unionin jäseneksi verokannalla, joka ylitti 9 prosenttiyksiköllä EU-maiden keskiarvon. Puolet silloisista EU-maista sovelsi ravintolapalveluihin alennettua verokantaa. Myös samaan aikaan neuvottelupöydässä istunut Itävalta haki ravintolatarjoilunsa alennettuun alv-kannalle poikkeusluvan. Vuoden 1995 alussa eläteltiin vielä toivoa, että ylimenokauden jälkeen ravintola-ala selkeänä osana elintarvikeketjua luettaisiin elintarvikkeiden kanssa samaan verokantaan. Toive kuivui kuitenkin pian kokoon.

Tukea usealta taholta

”Suomessa kaikki pitää tehdä itse sen sijaan, että palveluita ostettaisiin. Vieraalla paikkakunnallakin yövytään sukulaisten riesana. Kahvi pitää keittää itse ja ruoka pitää tehdä itse kotona.”, vihreiden silloinen puheenjohtaja Osmo Soininvaara totesi Vitriini-lehden haastattelussa. Perussyy tilanteeseen oli Soininvaaran mukaan itsepalvelun ja ostopalvelun väliin lyöty verokiila. Ravintolaruoan alv piti Soininvaaran mukaan saada ehdottomasti kaupparuoan tasolle.

Myös Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkija Seija Ilmakunnas ja Suomen Pankin toimistopäällikkö Sinikka Salo kirjoittivat Helsingin Sanomien vieraskynässä yksityisten palvelualojen lähtökohtien olevan surkeat. ”Meillä säädettiin Euroopan korkeimpiin kuuluva palveluiden alv tilanteessa, jossa yksityisten palvelualojen on laman vuoksi entistä vaikeampi säilyttää asemaansa. Suomessa henkilökohtaisiin palveluihin kuuluva kulutus on vaatimatonta.”

Valoa pilkahti alv-tunnelin päässä jo 1990-luvun lopulla, kun silloinen sisämarkkinoista vastaava komissaari Mario Monti ehdotti kokeiltavaksi alennettua alv-kannan vaikutuksia palvelualojen työllisyyteen. Komissio tekikin vuonna 1999 direktiiviehdotuksen työvoimavalttaisten palvelualojen arvonlisäveron alennuskokeilusta. Ravintola-alv:n alentaminen nousi näin jälleen keskusteluun.

MaRan edeltäjä SHR tarttui heti mahdollisuuteen ja rummutti ravintolapalveluita mukaan alv-kokeiluun kattavien vaikutustensarviointien kera. SHR kirjoitti silloiselle pääministeri Paavo Lipposelle pyytäen, että Suomi aiempien linjaustensa mukaisesti tukisi direktiivi-

TEE YRITYKSESTÄSI MERKKITUOTE

**NYT RANNATTAA
LIITTYÄ SHR:N
JÄSENEKSI!**

Jäsenämme saat Suomen parasta puhelinneuvontaa päivittäiseen yritystoimintaan liittyvissä asioissa.

SHR-Uutiset, Vitriini ja Palvelutyöntäjä-lehti tulevat yrityksesi kaikkiin toimipaikkoihin. Tiedät ensimmäisenä alusto trendit, tapahtumat ja toimintaan vaikuttavat muutokset.

Taloudelliset edut ja alennukset tuovat suoraan säästöä yrityksesi.

Jäsenämme vaikuttavat yhdessä muiden kanssa sekä oman yrityksesi että koko elinkeinon toimintaedellytysten parantamiseen.

Ota yhteyttä, niin kerromme lisää sinua kiinnostavista asioista.

Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR on majoitus-, ravintola- ja matkailuyritysten sekä työntekijä- että elinkeinopoliittinen edustajajärjestö.
SHR on itsenäinen työmarkkinajärjestö ja Palvelutyöntäjät ry:n jäsen.

**SHR:N JÄSENMERKKI
KERTOO LUOTETTAVUUDESTA**

SHR

Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto SHR ry, Merimiehentie 29, 00130 Helsinki, puhelin (09) 6220 200, faksi (09) 6220 2090

Näin MaRan edeltäjä SHR muistutti jäsenyyden eduista vuonna 1998. Järjestäytyneen edunvalvonnan merkitys kasvoi vuosikymmenen aikana kohisten.

Lamasta kohti Eurooppaa

Asenneilmapiirin vapautuminen ja eurooppalaistuminen alkoivat näkyä 1990-luvulla jo tavallisen kansalaisenkin silmissä katukuvassa. Etenkin nuorempi väestö käytti ravintolapalveluita luontevasti. Mikäli heillä oli siihen varaa.

Lama ajoi ravintolaelinkeinon polvilleen kamppailemaan konkurssien, työttömyyden, vapaamman kilpailun ja harmaan talouden kanssa. Anniskeluoi-keuksien määrä lisääntyi vaikka lama syveni, sillä elinkeinon luvanvaraisuus poistui ja keski-olutravintolat valtasivat entiset pankkikonttorit.

Suomen EU:hun liittyminen vapautti alkoholikauppaa siten, että ravintoloitsijat saivat ostaa viininsä suoraan maahantuojilta. Katukuva ja kulutustottumukset eurooppalaistuivat nekin, ja vuosikymmenen loppu oli elinkeinolle kasvun aikaa.

Laman jälkeen
Laatu on trendi

Helsingin uusia ravintoloita
Cross-kitcheniä, gourmeta ja sporttista jenkkihenkeä

TEKSTI JA KUVA LENA HÄIKKILÄ
**Memphis Erottaja –
"Iloinen seurusteluravintola cross-kitchen -henkeen"**

Helsingin uusia ravintoloita
Aitoa kansainvälisyyttä ja vanhojen ravintoloiden renessanssia

TEKSTI JA KUVA LASSE LINDSTROM

Toulä - "Italialaista ruokaa Aallon henkeen sisustetussa salissa"

Kasvisravintola Verson
Houkutin on laadukas lounaspöytä

esitystä ja ehdottaisi ravintolapalveluita mukaan kokeiluun. ”Tehtyjen tutkimusten perusteella 10 prosentin hinnanalennus aikaansaa ruokatarjoiluun vähintään yhtä suuren kasvun.”, kirjeessä perusteltiin.

Ravintolapalvelu täytti ihanteellisesti alentamiskokeiluun valittavien alojen kriteerit. Se on työvoimavaltaista, kysyntä on erittäin hintajoustavaa ja työllisyysosuus ainakin kaksinkertainen tuotantoosuuteen nähden. Suomalaiset virkamiehet ja poliitikot ottivat ravintola-alan viestin tosissaan, ja ravintola-ala saatiin mukaan ehdotettavien toimialojen listalle.

Edunvalvontamaraton alkaa

Liitto sai kuitenkin pian huomata, että asia oli muuttumassa päättömäksi poliittiseksi näytelmäksi. Poliitikasta vastaavat pääministerit kannattivat kokeilua, rahakirstusta vastaavat valtiovarainministerit vastustivat. Saksalle ja Tanskalle ravintola-alan mukaantulo oli punainen vaate. Maiden mukaan arvonlisäveron alentaminen ei lisäisi kysyntää tai laskisi hintoja, vaan ainoastaan paksuntaisi yritysten kasvoja. Asian käsittely venyi Suomen EU-puheenjohtajuuskaudelle.

Alan yllätykseksi Suomi valmisteli asiasta kompromissiesityksen, jossa ravintolapalvelut oli poistettu listalta. Tämä malli sopi jäsenmaille. Koska veroasiat vaativat kaikkien EU-maiden yksimielisyyden, ravintola-ala tipahti alv-ale-kokeilulistalta. Lopulta Suomi päätti jäädä pois koko alv-kokeilusta.

SHR piti arvonlisäveroasiaa jatkuvasti esillä käyden talouslehdissä verokeskustelua ravintola-alan alemman alv-kannan puolesta argumentoiden sen positiivisia vaikutuksia.

Ravintolaruokailun alv-alennus alkoikin saada Suomessa yhä suurempaa kannatusta myös poliitikkojen piirissä. Vain kokoomus ja RKP suhtautuivat asiaan kielteisesti.

Yksi ravintolapalveluiden alv:n alentamisen ponnekkaimmista vastustajista oli silloinen valtiovarainministeri Sauli Niinistö. Niinistön mukaan alennuksen positiivisista työllisyysvaikutuksista ei ollut mitään näyttöä. Myös suomalainen lehdistö epäili ravintolapalveluiden alv:n alentamisen hyödyttävän vain ravintolayrittäjiä.

Lehdistö epäili alv:n alentamisen hyödyttävän vain ravintolayrittäjiä.

Viidentoista vuoden edunvalvontamaraton maaliin

Työ ravintola- ja kaupparuoan verokohtelun saattamisesta tasavertaisiksi jatkui takaiskuista huolimatta. SHR vaati valtioneuvostoa hakemaan EU:lta poikkeuslupaa alv-alennuskokeilun toteuttamiseksi. Ja mikäli EU-tasolla tehtäisiin päätös alv-alennuksen ulottamisesta koskemaan myös ravintolapalveluita, SHR vaati Suomen hallitusta toteuttamaan sen. ”Molemmat tiet ovat edelleen kivisiä ja molemmat vaatisivat edelleen jäsenmaiden yksimielisen hyväksynnän. – – SHR:n tavoite on selvä ja argumentit varsin pätevät. Asiaa tulee ajaa kaikella sillä voimalla, mitä on käytettävissä”, toimitusjohtaja Juha Rydman kirjoitti SHR:n hallitukselle.

Toivo herää jälleen

2002 keskustelu ruokatarjoilun arvonlisäveron alentamisesta sai uudelleen vauhtia EU-komission ehdottaessa työvoimavaltaisten palvelualueiden alv-alekokeilun jatkamista vuodelle. Ranskan pääministeri vaati ravintolapalveluita mukaan alennettujen verokantojen listalle. Suomessa päättäjät suhtautuivat ehdotukseen kuitenkin nuivasti. ”Samalla, kun he uskovat palvelualueiden kasvuun ja kykyyn työllistää, he eivät ole valmiita alentamaan tai edes kokeilemaan palvelualueiden arvonlisäveron alentamista”, Palvelualueiden ammattiliitto PAM ja SHR totesivat yhteisessä lehdistötiedotteessaan.

2005 Saksan ja Ranskan valtionpäämiehet ilmoittivat yllättäen sopineensa kahden kesken, että Ranska tulee alentamaan ravintolapalveluidensa arvonlisäveroa vuoden 2006 alussa. Miten Ranska aikoi asian hoitaa, ei ollut selvillä.

SHR ja PAM kirjelmöivät EU-ministerivaliokunnalle pyytäen jälleen kerran Suomen hallitukselta aktiivisuutta ravintolapalveluiden

saamiseksi alemman arvonlisäverokannan piiriin. Keskustelu ravintolapalveluiden alv:n kohtalosta kävi kuumana EU-maissa.

Heinäkuussa 2007 komissio antoi tiedonannon, jonka tarkoituksena oli käynnistää virallisesti keskustelu alennetuista arvonlisäverokannoista. Komission ehdotuksessa oli kaksi alennettua alv-kantaa: 10–12 ja 0–5 prosenttia. Hyvin alhaista kantaa tuli komission ehdotuksen mukaan soveltaa välttämättömyyspalveluihin ja -tavaroihin. Hotellipalvelut kuuluisivat 10–12 % kannan piiriin.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRaksi laajentumisen myötä nimensä muuttanut liitto kirjelmöi valtiovarainministeriölle, että ”direktiiviä on muutettava siten, että elintarvikkeiden myyntiin ja ravintolapalveluihin sovelletaan tulevaisuudessa samaa, alennettua tai hyvin alhaista verokantaa”.

Edunvalvontakoneisto lähti pyörimään nyt täydellä teholla.

Alennus hallitusohjelmaan

MaRan johto kiersi läpi päättäjiä ja perusteli asiaa medialle. Helsingin Sanomille varattu yksinoikeus asian uutisointiin kannatti: lehti kirjoitti ravintolaruoan verokannan alentamisen vaikutuksista juuri oikealla hetkellä, hallitusneuvottelijoiden pohtiessa asiaa. Työ tuotti tulosta: ravintolapalveluiden arvonlisäveron alentaminen otettiin Matti Vanhasen hallituksen hallitusohjelmaan. Asia kuitenkin seisoisi niin kauan, kun EU-tasolla ei saatu sopua aikaiseksi.

”En muista, kuinka monta kertaa olen kirjoittanut pääkirjoituksen siitä, että ravintolapalveluiden arvonlisäverosta yritetään löytää sopu EU-tasolla. Yhtä monta kertaa olemme joutuneet pettymään.”, kirjoitti MaRan toimitusjohtaja Timo Lappi Vitriini-lehdessä alkuvuonna 2009.

Joulukuussa 2008 EU-maiden valtionpäämiehet olivat antaneet valtiovarainministereille tehtäväksi löytää yhteisymmärrys työvoimavaltaisten palvelualueiden alv:n kohtalosta maaliskuun loppuun mennessä. Ravintolapalvelut kuuluivat nyt listalla alennetun arvonlisäveron piiriin. MaRan johto oli tavannut kymmeniä ministereitä, eduskuntaryhmien puheenjohtajia ja muita päättäjiä, ja liiton viestiä kuunneltiin. Asialle oli nyt vahva tuki: ravintoloiden verokohtelu on saatava elintarvikkeiden kanssa samalle tasolle.

EU-tasolla päästiin vihdoinkin sopuun ravintolapalveluiden arvonlisävero-kohtelusta. Taloustilanne heikkeni kuitenkin uhkaavasti.

”Ravintolapalveluiden alv:n alentaminen on nyt lähempänä kuin koskaan”, pääkirjoitus totesi.

Bryssel yllättää

EU:n valtiovarainministerien kokous maaliskuussa 2009 oli todellinen jännitysnäytelmä. Vielä iltapäivällä näytti siltä, ettei lukuisten tuntien väännöstä huolimatta sopua löydetä tälläkään kertaa. Mutta ministrit astelivat ulos kokoushuoneesta ratkaisu käsissään. Ravintolapalveluiden arvonlisäveroa voidaan alentaa.

Ratkaisematta jäi kuitenkin kaksi tärkeää kysymystä: milloin jäsenmaat voisivat alkaa soveltaa alempaa verokantaa ravintolapalveluihin ja mitä ravintolapalveluiden käsite oikein kattaa. EU:n alv-lainsäädännössä ravintolapalveluilla tarkoitetaan sekä ruoka- että alkoholitarjoilua. Suomessa arvonlisäveron alentaminen ravintola-anniskelun osalta oli kuitenkin mahdoton haave. Anniskelun alv:n alentaminen jäisi tulevien sukupolvien tehtäväksi.

Päätökset pöytään

Ravintoloiden kannalta oli tärkeää, että muutos tulisi voimaan niin pian, kuin se olisi teknisesti mahdollista. Silloinen valtiovarainministeri Jyrki Katainen oli julkisuudessa luvannut toteuttaa ravintolapalveluiden arvonlisäveron alennuksen mahdollisimman nopeasti. MaRa painosti hallitusta tekemään päätöksen aikailematta. Hallitusohjelmaan kirjattu lupaus kaupparuoan alv:n alentamisesta oli astumassa voimaan 1.10.2009. Lähes kymmenen prosentin veroero ravintoloiden ja kauppojen välillä oli aiheuttamassa vaikean kilpailuväärityksen. Taloustilanne oli kuitenkin heikkenemässä. Oliko mahdollisuus jo menetetty?

Päätäjät olivat asettaneet ravintolapalveluiden alv:n alenemisen tiukan ehdon: arvonlisäveron alennus toteutuu vain, jos se siirtyy täysimääräisenä ravintolaruokien hintoihin. MaRan valtioneuvostolle antama lupaus hintojen tippumisesta oli valtava järjestöpoliittinen haaste.

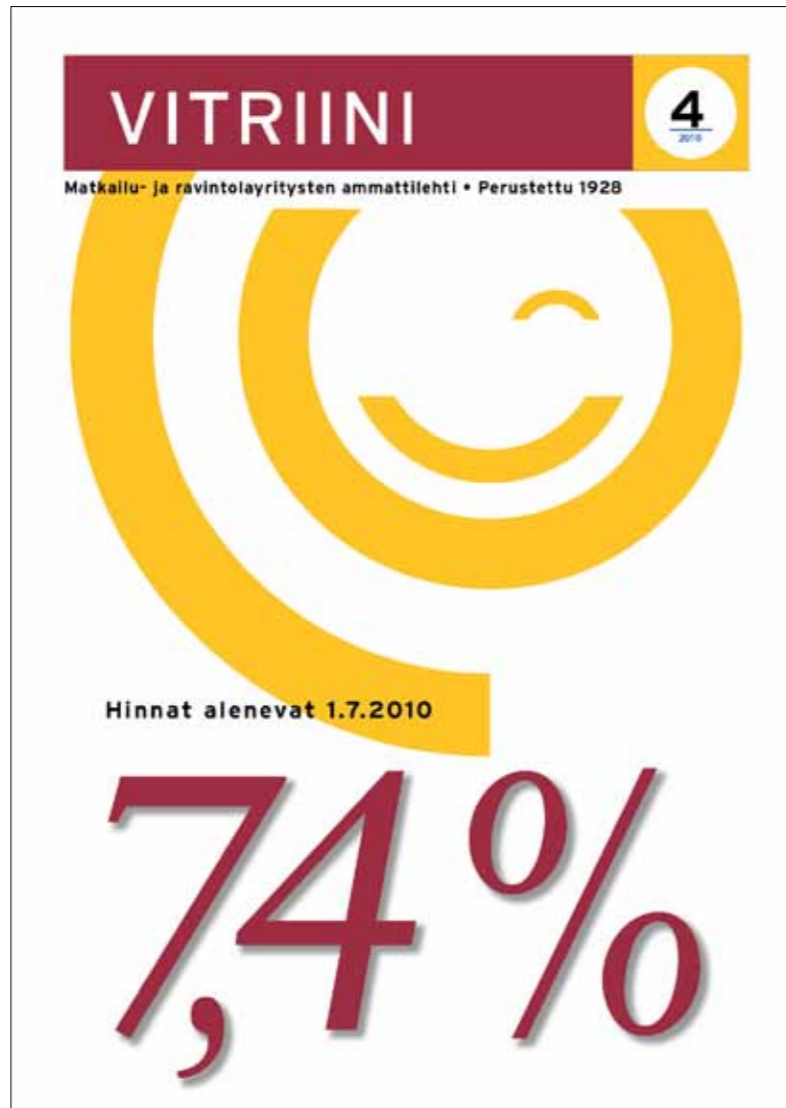
Toimitusjohtaja Timo Lappi vetosi painokkaasti järjestäytyneeseen ravintola-alan Vitriini-lehdessä: ”Ravintolapalveluiden arvonlisä-

Vuosina 1995-2010 ravintola-alan työvoima kasvoi Suomessa 30 prosenttia.

MaRan jäsenkampanja onnistui: kesään 2010 mennessä lähes 4000 ravintolatoimipaikkaa oli ilmoittanut sitoutuvansa siirtämään alv-alennuksen täysimääräisenä asiakashintoihinsa.

veron alentaminen on alalle iso asia. Sen eteenpäinviemistä ei tule vaikeuttaa harkitsemattomilla lausunnoilla siitä, etteivät hinnat laske”.

Tunneista kiinni

MaRa aloitti alv-edunvalvontakampanjan loppukirin. Työhön valjastettiin myös laaja joukko jäsenkuntaa. Liitto perusteli mediassa, miten ruokatarjoilun alv:n alentaminen mahdollistaa lähes tuplasti suuremman hintojen alenemisen kaupparuokaan verrattuna. Veronalennuksen myötä tapahtuvalla kysynnän kasvulla ja hintasuhteen muutoksella olisi myös myönteisiä vaikutuksia koko elintarvikeketjun työllisyyteen.

Valtion taloudellinen tilanne heikkeni kuitenkin odotettua rajummin. Kesään 2009 mennessä monet päättäjät olivat alkaneet epäillä, ettei ravintolapalveluiden arvolisäveron alentamista voitaisikaan toteuttaa. Poliitikoille oli kuitenkin vaikeaa myöntää suoraan, ettei luvattua alennusta tulekaan.

Sitten valtiovarainministeriön virkamiehet keksivät uuden tulkinnan, jonka mukaan hallitusohjelmassa olisi luvattu ainoastaan yrittää muuttaa EU-tason lainsäädäntöä. Puolueet kävivät keskusteluja veroratkaisun rahoittamisesta, mutta yhteistä linjaa ei näyttänyt löytyvän. Heinäkuussa 2009 näytti jo siltä, että ravintola-ala saisi jälleen kerran viime metreillä haudata haaveensa kauppa- ja ravintolaruoan tasavertaisesta verokohtelusta.

MaRan johto kävi kuitenkin kulisseyksissä koko ajan kiivaasti neuvotteluita alv:n kohtalosta. Neuvotteluissa korostettiin tasapuolisuutta: MaRa ajoi yhteistä verokantaa kauppa- ja ravintolaruoalle ottamatta kantaa veroprosenttiin. Perusteluissa korostettiin työllisyysvaikutuksia ja matkailun merkitystä tulevaisuuden työllistäjänä. Kyse oli päivistä.

Kukaan ei kiistänyt esitettyjä faktoja. Elintarvikkeiden ja ravintoloiden alv:n alentaminen samanaikaisesti osoittautui kuitenkin mahdottomuudeksi. Vihreät ajoi silloisen puheenjohtajansa Anni Sinnemäen johdolla tasavertaisen verotuksen toteutumista. Valtiovarainministeri Katainen ehdotti yhteistä 14 prosentin verokantaa. Keskusta piti kuitenkin kiinni elintarvikkeiden 12 prosentin kannasta, joka oli ollut puolueen tärkein hallitusohjelmataavoite. Hallituspuolueet löysivät kompromissin kummankin verokannan alentamisesta 12 prosenttiin.

1.7.2010 alkaen kauppa- ja ravintolaruoka olivat ensimmäistä kertaa yhteiskunnan silmissä tasavertaiset.

Sopu saatiin lopulta syntymään erittäin täpärästi – vasta aivan budjettiriihen viime minuuteilla. Vielä alkuperäisessä luonnoksessa ravintolapalveluiden alv:n alennusta ei ollut mukana.

Hallitus sopi kaupparuoan alv:n laskevan 1.10.2009 17 prosentista 12 prosenttiin. Samaa verokantaa tulnaisiin soveltamaan lokakuusta lähtien myös ravintoloiden noutoruokaan. Ravintoloiden ruokatarjoilun verokanta laskisi vasta 1.7.2010. Siihen asti ravintolat saivat kärsiä 22 prosentin verotuksesta.

Järjestäytynyt ravintola-ala pitää lupauksensa

MaRan työ ei kuitenkaan ollut vielä ohi. Nyt oli sisäisen vaikuttamisen vuoro. Järjestäytyneen ravintola-alan tuli siirtää veroetuasiakashintoihinsa. Jos ravintolat eivät pidä lupaustaan, edessä voi olla arvonlisäveron korottaminen jopa 23 prosenttiin.

MaRan hallitus päätti syksyllä 2009, että MaRan verkkosivuilla julkistetaan avoin lista alv-alennukseen sitoutuneista ravintoloista. Liitto halusi ravintolaluettelon avulla kertoa medialle, asiakkaille ja päättäjille järjestäytyneen ravintola-alan toimivan vastuullisesti. Liitto lähestyi jäseniään useaan otteeseen kampanjoiden veronedun siirtämisen puolesta. Samaa viestiä rummutettiin voimallisesti myös julkisuudessa. Jäsenkampanja onnistui: kesään 2010 mennessä lähes 4000 ravintolatoimipaikkaa oli ilmoittanut sitoutuvansa siirtämään alv-alennuksen täysimääräisenä asiakashintoihinsa.

Saadakseen puolueetonta tietoa arvonlisäveron alennuksen siirtymisestä hintoihin MaRan hallitus päätti rahoittaa asiasta hintatutkimuksen. Tutkimuksen tekijäksi valittiin Kuluttajatutkimuskeskus. KTK:n tulosten mukaan ravintolapalveluiden arvonlisäveron alentaminen näkyi ravintolaruoan ja alkoholittomien juomien asiakashinnoissa koko toimialalla. Eniten hinnat laskivat ketjuihin kuuluvissa kahviloissa sekä liikenneasemaravintoloissa. Koko toimialalla hinnat laskivat 4,1 prosenttia ja MaRan jäsenravintoloissa 5,7 prosenttia. Täysimääräiseen hinnanalennusvaraan (6,6 %) verrattuna arvonlisäveron alentaminen siirtyi asiakashintoihin järjestäytyneissä ravintoloissa siis 86 prosenttisesti.

”Tutkimustulos osoittaa kiistattomasti järjestäytyneen ravintola-alan pitäneen lupauksensa laskea hintoja. MaRan jäsenravintoloiden

tulos on erinomainen – etenkin ottaen huomioon viime vuosien vaikean taloustilanteen”, MaRan toimitusjohtaja Timo Lappi totesi liiton tiedotteessa.

Ravintolarajoilun arvonlisävero laski 1.7.2010 22 prosentista 13 prosenttiin. Samana päivänä yleistä alv-kantaa korotettiin yhdellä prosenttiyksiköllä 23 prosenttiin ja elintarvikkeiden alv:ta nostettiin 12 prosentista 13 prosenttiin. Kauppa- ja ravintolaruoka olivat nyt ensimmäistä kertaa yhteiskunnan silmissä tasavertaiset – ainakin vero-kohtelun osalta.

Lähteet

Lähteinä on käytetty mm. Suomen Ravintolalehden vuosikertoja, Vitriini-lehden vuosikertoja, HRY:n, SHR:n ja MaRan lausuntoja, kirjeitä ja muuta edunvalvontamateriaalia, HRY:n 50-vuotishistoriikkia, MaRan uutiskirjeitä sekä lukuisia aiheesta julkaistuja lehtiartikkeleita sekä alan kirjallisuutta (mm. Merja Sillanpää: Säännötely huvi. Suomalainen ravintola 1900-luvulla).

MATKAILU- JA RAVINTOLAPALVELUT MARA RY

**Vahva valtakunnallinen matkailu-, majoitus-, ravintola- ja elämyspalveluajon
sekä niihin liittyvien hyvinvointipalveluajon edunvalvoja ja työmarkkinajärjestö**

Merimiehenkatu 29, 00150 Helsinki • vaihde 09 6220 200 • www.mara.fi

